הלכות עבודת כוכבים

ילקוט יוסף

מתוך ילקוט יוסף, מאת הרב יצחק יוסף.
הטקסט נלקח מאתר «ילקוט יוסף חינם – האתר להפצת יהדות» (yalkut.info).
זכויות היוצרים על הטקסט שמורות לבעליהן. הקובץ נועד ללימוד בלבד ואינו למכירה.
geulaquiz.com

סימן קלט – הלכות עבודת כוכבים

א נרות שעוה שהקצו אותם לכנסיה של עבודה זרה ומסרום לכומרים, וקודם שהכניסום הכומרים לכנסיה שלהם, נתנו אותם לישראל, מותר להדליקם בבית הכנסת, או לחנוכה או לנרות שבת, שדוקא קרבן אסור גם המוקצה בלבד, מה שאין כן לדבר מצוה, הזמנה לאו מילתא היא (סנהדרין מז:).[הליכות עולם חלק ז׳ עמוד רעז].

סימן קמ-קמא – דין הצלמים וצורות עבודה זרה

א אסור לעשות צורת אדם בולטת, ואסור להשהותה בביתו. ודוקא כשהיא צורה שלימה בכל איבריה, אבל פרצוף אדם וצוארו עד החזה בלי גוף, אפילו הוא בולט, אין בו שום איסור, בין בעשייתו, בין בשהייתו. והמנהג להקל לקנות לילדים הקטנים לשם שחוק ושעשוע, בובות העשויות תבנית אדם, שנעשו לשם משחק, ומכל מקום טוב להחמיר היכא דאפשר שלא לקנות בובות תבנית אדם שלם בכל חלקי גופו ואבריו, רק חצי הגוף העליון, או כאותם הנראות מצד אחד, דהיינו עין אחת וחצי חוטם ויד ורגל. ומותר לסחור בהם למכור ולקנות, גם בתבנית אדם שלם בכל איבריו. ואותם בתי חרושת העושים זאת לכתחלה מאן לימא לן שברצון חכמים עושים. והשואל על זה לעשות מעשה לכתחלה מורים לו להחמיר. ומכל מקום אין למחות בידי המקילים לעשות כן. [יביע אומר ח״ג סימן ח. וחלק י׳ חיו״ד דף שעב טור א ד״ה והנה. יחוה דעת חלק ג׳ סימן סד עמוד רג. הליכות עולם ח״ז עמ׳ רפב]

ב נשים הלובשות פאה נכרית, ויש להן בבית פסל צורת אדם בולט כדי להניח עליו את הפאה בשעה שאינן לובשות אותה, יש לקרוא עליהן: עבירה גוררת עבירה, שעצם לבישת פאה נכרית ולצאת בה לרשות הרבים, אסורה היא לרוב הפוסקים, והגאון ההפלאה ובית דינו החרימו את היוצאות לרשות הרבים בפאה נכרית, ומרעה אל רעה יצאו להניח בביתם צורת אדם בולטת, שהיא אסורה לדעת כל הפוסקים, ויש למחות בידן ולהחזירן בתשובה. ומכל מקום אם אין צורת אדם שלימה, אלא רק חצי העליון של האדם, אין למחות ביד העושות כן, שהרי מרן בשלחן ערוך (סימן קמא סעיף ז) כתב להתיר בזה.[רב פעלים חלק ד׳ סימן י׳ ד״ה אמנם. הליכות עולם חלק ז׳ עמוד רפה].

ג פרוכת שרקום עליה צורת אריות מצדי לוחות שכתוב בהם עשרת הדברות, יש לאסור לתלות פרוכת זו על ההיכל של ארון הקודש מבחוץ. וכן יש לאסור להקים צורת אריות מברונזא או שיש, וכיוצא, מעל לארון הקודש. ורבני ישראל נקראים לדרוש ברבים על כך, ולדבר על לב הגבאים במתק שפתים, להסיר צורות אלו מבתי הכנסת, ולפרסם ברבים שלא יוסיפו להקדיש פרוכות כאלה לבית הכנסת. ויש לעשות הכל בחכמה ובתבונה בשלום ובמישור, ולא לגרום ח״ו למחלוקת, כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. [יחוה דעת חלק ג׳ סימן סב. ירחון קול תורה].

ד צלב (שתי וערב) שתולין אותו הנוצרים בצוארם, אין לו דין עבודה זרה, שלא נעשה אלא לזכרון בעלמא, ומותר בהנאה, כיון שאין דרך להשתחוות לו, והוא הדין לצלב הניתן לאיש נכבד מאת המלכות לאות הוקרה וכבוד, (מדליה), שאין בו כל חשש שהשתחוו לו, שמותר לאיש ישראל לעונדו על חזהו ולהתכבד בו, כיון שאין בו סרך של עבודה זרה, רק לכבוד בעלמא, אלא שטוב שלא לעונדו תמיד, אלא רק בשעה שמבקר אצל אנשי השלטון, ובהופעות רשמיות, וכיוצא בזה. [שו״ת יחוה דעת ח״ג סי׳ סה. הליכות עולם ח״ז עמוד רעז].

ה יהודי שהזדמן לו בגד מרוקם ברקמי זהב בצלבים רבים, שנועד לראש הכומרים, שלובש אותו בבקוריו לפני המלכים, או בכנסיה שלהם ביום אידם, וזה קנאו על מנת למוכרו למי שירבה במחיר, בדיעבד יש להקל לו למוכרו לנוצרי. [יביע אומר חלק י׳ חיו״ד סימן יד עמוד רכב. בהסכמת מו״ר ראש הישיבה הגאון רבנו עזרא עטייה זצ״ל].

ו מותר להצטלם בתמונה פוטוגרפית. ואין לחוש בזה משום הנאמר ״לא תעשה לך פסל וכל תמונה״. ואף לדעת המחמירים בצילום, יש להקל בצילום חצי גוף העליון בלבד. והוא הדין שיש להקל בצילום פרופיל, שרואים בתמונה רק צד אחד של הפנים, עין אחת ואוזן אחת. וכל זה ממשנת חסידות לשרידים אשר ה׳ קורא, אבל מעיקר ההלכה כבר פשט המנהג להקל בזה בכל אופן בצילום. בפרט כשיש צורך לחיבוב התורה. וכן נפוץ המנהג גם אצל החרדים לדבר ה׳.

ז תמונת אדם בולטת שנראה שם חצי גופו (פרופיל), כאדם השוכב על צדו, שאין נראה ממנו אלא עין אחת ואוזן אחת ויד אחת ורגל אחת, וצד אחד של החוטם, מותרת, כיון שאין שם תמונת אדם בשלימותו. [הליכות עולם חלק ז׳ עמוד רפה].

ח נוהגים לקשט הסוכה בחג סוכות בתמונות של צדיקים וגדולי הדור, וכן יש לתלות בביתם תמונות של גדולי תורה לקיים: והיו עיניך רואות את מוריך. והדין כן גם בציור של תמונת אדם, שאין איסור בציור זה, כל שאינה צורה בולטת. וכל שכן שמותר להשהות התמונה באלבום, או לתלות התמונה בחדרי משכיותיו. [יחוה דעת חלק ג׳ סימן סג. הליכות עולם חלק ז׳ עמוד רפב].

ט מותר לתלות תמונות של חיות ועופות, על כותלי הבית, בין ציור בין תמונות מצילום, שכל שלא נעשו לשם עבודה זרה, ונעשו לשם נוי וכיוצא, יש להקל. ומותר להסתכל בתמונות אלה וליהנות מיופיין.

י מה שנהגו להדפיס על שטרות כסף צילום דיוקנאות של בני אדם, אין לפקפק בזה, שכבר נתבאר שפשט המנהג להתיר צילום אדם ע״י פוטו-גרפי. [יבי״א ח״ד חיו״ד סי׳ כב אות ג].

יא מותר לצייר צורות בהמות חיות ועופות ודגים וצורות אילנות ודשאים אפילו בציור בולט, מכל מקום בבית הכנסת אין ראוי לצייר כן על הכתלים, כדי שהדבר לא יבלבל את כוונת המתפללים. [ילקוט יוסף חלק ב׳ על הלכות קריאת התורה ובית כנסת].

יב צורת חמה ולבנה וכוכבים אסור לעשות, בין שוקעות בין בולטות. ומצינו לרבים שנהגו להקל בדבר, בפרט לילדים קטנים, וסמכו על כמה חילוקים שכתבו הפוסקים, שיש אומרים שאם צורת החמה או הלבנה אינה שלימה, וחסר בה משהו, אין איסור בדבר. [רב פעלים. דרכי תשובה]. ויש מי שכתב שאם מציירים את החמה והלבנה בצבעים בלבד, דלית ביה משאש, מותר. [מהר״ם מרוטנבורג שמברדכי. וכ״כ בדעת כהן]. ודעת הרשב״א והריטב״א והרא״ש שאין איסור אלא בציור בולט. אבל בציור שוקע מותר. אולם לדינא מרן סתם בשלחן ערוך שצורת חמה ולבנה וכוכבים אסור לעשות בין שוקעות בין בולטות. ודעת המהר״ם אלשיך, שגם בציור חסר כגון צורת לבנה חסרה כמו שנראית בתחלת החודש במרום, יש לאסור. וכן דעת המהרימ״ט. [הליכות עולם חלק ז׳ עמוד רפז].

יג אסור לבנות בית דוגמת ההיכל, השוה לארכו ורחבו וגובה קומתו. וכן אסור לעשות שלחן דוגמת שלחן של לחם הפנים שבמקדש, בארכו ורוחבו וקומתו. אולם דגם של משכן מוקטן, העשוי להסביר על ידו לתלמידים ביאורי הפסוקים של עשיית המשכן, מותר. ואין בו איסור כלל, בין בעשייתו בין בשהייתו. וכל שכן אם עושה הדגם של המשכן מניילון הקשה (בקליט) או ממתכת שיש להתיר. [ילקו״י דיני חינוך קטן עמוד רעט. הליכות עולם חלק ז׳ עמוד רפח]

יד אסור לעשות מנורה של שבעה קנים ממתכת, בין של זהב בין של שאר מתכות. אולם אותם המנורות החשמליות הקבועות בבתי הכנסת, בנות שבעה קנים, שעל קני המנורה יש נורות סגורות, המאירות על ידי חשמל, ואין שם למעלה בית קיבול לתת שם שמן ופתילה, מותר לעשותה ולקיימה. ואין להחמיר להוריד ממנה קן אחד כדי שלא יהיה שוה למנורות בית המקדש, כי החומרא בזה מביאה לידי קולא, שהרי אסור לסתור או לנתוץ דבר מבית הכנסת. ומכל מקום לכתחלה טוב שלא לעשות עוד מנורות כיוצא באלה, ואפילו בבית הכנסת, אף על פי שאינם לצורך הדיוט. אך המיקל אף לכתחלה יש לו על מה שיסמוך. [שו״ת יביע אומר חלק א׳ חיו״ד סי׳ יב. יחוה דעת חלק ג׳ סימן סא עמוד קצד]

טו מותר לעשות טפטים מבד ולהדביקם על קירות הבית, אף אם ידוע שיש בהם שעטנז. וכן מותר לקבוע בגדי רקמה בכתלים, כשהם מחוברים למעלה ולמטה ומן הצדדים במסמרות, אף שהם כלאים, ומותר לישב סמוך להם. וכן תמונת גובלן העשויה מפשתן, ורקמו עליהם בחוטי צמר, והם שעטנז, מותר לתלותם בקיר, ואין בזה איסור שעטנז. ולענין ״וילון״ ראה בהלכות שעטנז. [ילקוט יוסף דיני שעטנז סימן שא].

סימן קמג – שלא לבנות ביתו סמוך לבית עבודה זרה

א נכון להזהר לכתחלה שלא לעשות בית כנסת תחת דירת גוי, שבודאי אין הגוי נמנע מלהשתמש בעליית בית הכנסת תשמיש של גנאי, או שיש לו שם עבודה זרה וכדומה. ובדיעבד שכבר עשו בית כנסת תחת דירת גוי, יש להתיר לקיים את בית הכנסת, בפרט אם הוא לזמן עראי, שכל התפלות מופנות לבית המקדש, ומשם עולות השמימה.

ב יחיד הדר בבנין קומות, ומעליו דרים גוים, אם נאנס ומתפלל ביחידות בביתו, מותר לו להתפלל גם תחת דירה של גוי.

ג בית כנסת קבוע שמתפללים בו מספר שנים והגויים רכשו בסמוך אליו בנין, ועשאוהו לבית עבודה זרה שלהם, מעיקר הדין אין צריך לפנות את בית הכנסת ולרכוש מקום אחר לתפלה, רק שיעשו ככל האפשר לאטום את החלונות היטב כדי שלא ישמעו את כלי השיר והנגינות מהבנין הסמוך.

ד יש להחמיר בכל תוקף שלא להכנס לכנסיה של נוצרים, ואין להקל בזה אפילו משום דרכי שלום ומניעת איבה. [יבי״א חלק ב׳ חלק יורה דעה סימן יא. יחוה דעת חלק ד׳ סימן מה עמוד רלה]

ה ולפיכך שגריר יהודי בחו״ל שהוזמן מטעם השלטונות שם לטקס השכבה בכנסיה או במסגד, במות אחד השרים שלהם, אסור לו ללכת אל הכנסיה, אלא ימציא אמתלא על העדרו, אבל במסגד מותר, שאינו בית עבודה זרה, כיון שהישמעאלים אינם עובדי ע״ז כלל, וכמ״ש הרמב״ם, ולכן סתם יינם של ישמעאלים אינו אסור בהנאה, אלא רק בשתיה משום גזרת בנותיהם. ומותר להתפלל במסגד של ישמעאלים, כיון שאינו דומה לכנסיה של נוצרים שהיא בית עבודה זרה. [יביע אומר חלק ז׳ חלק יורה דעה סימן יב].

ו חצר שיש בה עבודה זרה, אסור להכנס לתוכה אלא אם כן רוצה לעבור דרכה בכדי לקצר את דרכו, ואדרבה עדיף שיעשה כן מאשר לילך בדרך ארוכה, מאחר ונראה כמכבד את העבודה זרה שלא עושה אותה קפנדריא. ומכל מקום אם יש עוד דרך קצרה כמוה, ראוי להחמיר שלא לעבור דרך חצר זו. ולכנסיה אסור בשום אופן.

ז אף בעלי אומניות אסור להם להכנס לתקן ולסייד בכנסיה של נוצרים, או ריהוט וכיור של כלים קבועים וכדומה. ויש להזהירם על כך.

ח הסכמת האחרונים שאין להפוך כנסיה של נוצרים שעבדו שם עבודה זרה בקבע, לבית כנסת קבוע.

ט מותר להתפלל בתוך מערת המכפלה ולהקים שם בית כנסת, אף על פי שעל גבי המערה יש גם מסגד של הערבים. [ילקו״י על הלכות השכמת הבוקר עמו׳ תיב. ילקו״י הלכות ציצית, מהדורת תשס״ד, עמוד שצ. ילקו״י, תשס״ד, סי׳ צ, הערה יב, תפלה כרך א׳, עמוד קסח. שאר״י ח״ב עמ׳ שב].

סימן קמח-קנ – דיני חגי האלילים

א בזמן הזה מותר לשאת ולתת עם הגויים בימי חגיהם, ולהלוותם כמו בכל ימות השנה.

ב אין מוכרים בתים ושדות בארץ ישראל לעכו״ם, אבל משכירים להם בתים ולא שדות. ובחו״ל מוכרים אלו ואלו.

ג מי שיש לו נושים רבים, אסור לו לברוח מפניהם לבית עבודה זרה, אף בזמן הזה, דמשום דרא דממונא, או איבה, אין להתיר את הכניסה לבית עבודה זרה, שרק מפני פיקוח נפש שרי.

ד אסור ליתן מתנת חנם לעובד כוכבים שאינו מכירו. אבל אם מכירו שיקבל ממנו טובת הנאה, אין איסור ליתן לו מתנת חנם. ויש אומרים שכל האיסור דוקא בנוצרי, אבל בישמעאלים אין איסור ליתן להם מתנת חנם. ויש חולקים. ויש אומרים עוד, שאין איסור זה נוהג אם הוא נעשה לתועלת הישראל שלא יהיה לו הפסד מרובה, או במכירה לזמן. ויש חולקים גם בזה. [ע״פ המבואר ברמב״ם ספר המצוות מצוה נא. ואף להגירסא שהביאו בהוצאת פרנקל, שהוא דוקא בגר תושב, כבר כתב בכס״מ פ״י ממאכלות אסורות ה״ז, דהיינו שהוא מבני דת דלא פלחי לע״ד. ע״ש. ו זו כוונת הרמב״ם בספר המצוות. וע״ש בהגר״א סי׳ קכד סק״ד דלרבותא נקט גר תושב דאפ״ה אוסר בשתיה].

ה בזמן הזה נהגו להקל למכור לגוי הן בהמה דקה והן בהמה גסה.

ו מותר לפרנס עניי הגויים ולבקר חוליהם, ולקבור מתיהם, ולהספידן, ולנחם אבליהם, מפני דרכי שלום.

סימן קנ-קנג – דיני ייחוד ואכילה עם עכו״ם

א לא יתייחד ישראל עם עובדי כוכבים החשודים על שפיכות דמים. ולא תתייחד ישראלית עם עובד כוכבים אפילו הם רבים ונשותיהם עמהם.

ב גוי שעשה משתה לחופת בנו או בתו, והזמין ישראלים להשתתף בשמחתו אפילו הוא עושה להם מאכלים מיוחדים כשרים בהשגחת ישראל, ובחדר מיוחד ליהודים בלבד, אסור לישראל לאכול שם, ואפילו הוא אוכל משלו והשמש שלו עומד ומשמש אותו. ואין הבדל בזה בין הגוי ישמעאלי שאינו עובד עבודה זרה, או משאר אומות, ואין להתיר מטעם איבה. אבל ערבי שהוא מחסידי אומות העולם ואוהב ישראל והרבה להיטיב ליהודים, שהשיא את בנו, ומבקש מידידיו היהודים לבא להשתתף בסעודה כשרה ומשתה שיערוך להם בחדר מיוחד, ויתאספו בביתו של ישראל אחד מידידיו לאכול ולשתות לרגל שמחתו, ותחת השגחה מיוחדת למהדרין, ויש חשש איבה אם יסרבו לו, וגם הגוי יהיה נוכח שם לשמוח עמהם, מותר. וכל שכן שאם הגוי שעושה משתה לחופת בנו שולח דברים כשרים מן הסעודה לישראל בביתו, כגון דגים לא מבושלים, או עוף חי, וכיוצא בזה, מותר. והוא הדין אם שלח לו ביד איש נאמן בשר שחוט כדת אל ביתו, שמותר. [הליכות עולם חלק ז׳ עמוד רפט. יביע אומר חלק י חיו״ד סימן יג עמוד רכא].

ג בזמן הזה מותר להתרפאות אצל רופא גוי אף בחולי שאין בו סכנה.

ד תינוקות חלשים שהרופאים דורשים לתת להם שמן דגים לשתות. יש להתיר בזה, מכיון שהם שותים רק חצי שיעור. ואם אפשר יעשו כן על ידי כריכה בקאפסולות. [ילקו״י חינוך קטן עמוד רסו. ועיין בהליכות עולם חלק ו׳ עמוד רלט דדוקא לבריא צריך קפסולות, אבל אם נפל למשכב אין צריך להחמיר בזה].

ה מותר להסתפר אצל ספר גוי במספרה הנמצאת בתוך היישוב, או אצל ספר גוי המדמה שאותו ישראל המסתפר אצלו הוא אדם חשוב.

ו אף שאסור לאיש להסתכל במראה משום לא ילבש, אם מסתפר אצל גוי בינו לבינו וכדי להראות אדם חשוב, מותר להסתכל במראה. ובלאו הכי בזמן הזה נהגו להסתכל במראה.

סימן קנז – על איזה עבירות יהרג ואל יעבור

א כל העבירות שבתורה חוץ מעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, אם אומרים לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג, אם הוא בצינעה יעבור ואל יהרג, ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג אינו רשאי, אלא אם כן הגוי מכוין להעבירו על דתו, שבזה רשאי להחמיר על עצמו וליהרג. וכן אם הוא בפני עשרה מישראל חייב ליהרג ולא לעבור, אם הגוי מתכוין להעבירו על הדת. אבל אם אינו מתכוין להעבירו על הדת אלא עושה כן להנאתו, יעבור ואל יהרג. ובשעת הסכנה אפילו על מנהג קל יהרג ואל יעבור.

ב אם מכריחים אותו לעבור על עבודה זרה ועל גילוי עריות ושפיכות דמים, אפילו אם הוא בצינעא, ואין העכו״ם מכוין אלא להנאתו, יהרג ואל יעבור. [ילקו״י דיני חינוך קטן עמוד רפ]

ג יש אומרים שגם ילד קטן רשאי למסור עצמו להריגה על פי המבואר בסעיף הנ״ל. ויש חולקים, שאיך אפשר לחנכו ליהרג, כאשר לא יגדל להיות מחוייב.

ד אמרו חז״ל (כתובות סז: ברכות מג:) נוח לו לאדם להפיל עצמו בכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים, ויש אומרים שהוא כפשוטו, דצריך ליהרג ולא לעבור להלבין פני חבירו. ודעת המאירי שהוא דרך צחות לשון, ולאו דוקא. ולכן אין צריך למסור עצמו להריגה בשביל שלא יעליב את חבירו. [ילקוט יוסף על הלכות כיבוד אב ואם פרק ו׳ הערה ח׳].

ה חולה שהרופא מצוה עליו לאכול דבר איסור, או לעשות כל דבר איסור מחשש לפיקוח נפש, אינו רשאי להחמיר על עצמו.

ו הנוסע במטוס או באניה בין גוים ואויבים, מותר לו ללבוש בגד של ערבי כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי. וכל זה כשאינו מצהיר בפירוש שהוא גוי, רק שהם טועים בו על ידי מלבושיו, אבל להתכחש לדתו ולעמו אסור בהחלט.

ז אסור להיות ספרן בספרייה כללית-חילונית, שיש בה ספרי כפירה ואפיקורסות, שהרי יהיה נאלץ לתת לכל דורש מהספרים האלה, ויש בהם משום כל הקורא בספרים חיצוניים, אין לו חלק לעולם הבא, ועובר על לפני עיוור לא תתן מכשול.

סימן קנח – להציל עכו״ם ממות

א בזמן הזה מותר לרפאות חולים גויים, ומותר אף לחלל שבת על חולה גוי, באופן שאם לא יטפל בגוי הדבר יתפרסם ויגרום שגם הגויים לא יטפלו בחולים ישראל שיש בהם סכנה. ולכתחלה יעשה ע״י שנים. וראה לעיל בהלכות שבת עוד בענין חילול שבת לצורך גויים.

ב החילוניים שבזמן הזה יש לרובם ככולם דין של ״תינוק שנשבה לבין הגויים״, אפילו שהם מחללים שבת בפרהסיא. ואין אומרים כיום ״מורידין ולא מעלין״. ולכן מצוה להצילם ואסור לעמוד על דמיהם, וכל שכן שאין לגרום למותם אף בגרמא בעלמא.